

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
812 35 BRATISLAVA, NÁMESTIE LUDOVITA ŠTÚRA 1

11. 03. 1997
3/10 5844

Podľa rozdeľovníka

Váš list značky / zo dňa	Naša značka	Vybavuje / klapka	Bratislava
	2703/96-4.2	Ing. Luciak	7.3.1997
Vec	Diaľnica D1 Jánovce - Jablonov-	zaslanie	Záverečného stanoviska.

V prílohe Vám zasielame Záverečné stanovisko pre úsek diaľnice D1 Jánovce - Jablonov, ktoré bolo vypracované v súčinnosti s Ministerstvom dopravy, pôšt a telekomunikácií SR podľa § 20 zákona NR SR č. 127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

Ostávame s pozdravom

Alexander Daňo
Ing. Alexander D a ň o
riaditeľ OPV

Rozdeľovník

1. Slovenská správa ciest
Továrenská 7
813 44 Bratislava
2. Ministerstvo dopravy
pôšt a telekomunikácií SR
Odbor pozemných komunikácií
nám. Slobody 6
810 05 Bratislava
3. Ministerstvo pôdohospodárstva SR
Ing. Štefan Palacka
riaditeľ odboru
rastlinnej výroby
Dobrovičova 12
812 66 Bratislava
4. Ministerstvo zdravotníctva
Inšpektorát kúpeľov a žriedel
Limbova 2
831 05 Bratislava
5. Ministerstvo kultúry SR
Ing. arch. Ivan Moró, CSc.
generálny riaditeľ SKP
Dobrovičova 12
813 31 Bratislava
6. Ministerstvo obrany
Sekcia logistiky
Kutuzovova 8
832 47 Bratislava
7. ŽSR GR
Klemensova 8
813 61 Bratislava
8. SAŽP
Tajovského 28
975 90 Banská Bystrica
9. OÚ odbor ŽP - prísl. oddelenia
Štefánikovo nám. 1
052 01 Spišská Nová Ves
10. OÚ - príslušné odbory
Štefánikovo nám. 1
052 01 Spišská Nová Ves
11. OÚ odbor ŽP - prísl. oddelenia
Nám. Majstra Pavla 4
054 01 Levoča

12. OÚ - príslušné odbory
Nám. Majstra Pavla 4
054 01 Levoča
13. OÚ odbor ŽP - príslušné oddelenia
Popradské nábřežie 16
058 01 Poprad
14. OÚ - príslušné odbory
Popradské nábřežie 16
058 01 Poprad
15. Mestský úrad - príslušné odbory
Nám. majstra Pavla 4
054 01 Levoča
16. Obvodný banský úrad
Letná 132
052 01 Spišská Nová Ves
17. Krajský úrad Prešov- príslušné odbory
nám. Mieru 2
080 73 Prešov
18. Okresný úrad
Odbor tvorby a ochrany ŽP
Úsek úz. plán. a stav. poriadku
Nám.Majstra Pavla 4
054 01 Levoča
19. Mestský úrad
Nám.Majstra Pavla 4
054 01 Levoča
20. Obecný úrad
053 03 Jablonov
21. Obecný úrad
059 13 Jánovce
22. Obecný úrad
053 14 Spišský Štvrtok
23. Obecný úrad
053 14 Dravce
24. Obecný úrad
054 01 Kurimany
25. Obecný úrad
053 02 Spišský Hrhov
26. Obecný úrad
053 02 Doľany
27. Obecný úrad
053 02 Klčov
28. Obecný úrad
053 02 Nemešany
29. Obecný úrad
053 11 Iliašovce

ZÁVEREČNÉ STANOVISKO

I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O NAVRHOVATEĽOVI

1. **Názov**
SLOVENSKÁ SPRÁVA CIEST V BRATISLAVE
2. **Identifikačné číslo:**
00 33 28
3. **Sídlo:**
Továrenská 7, 813 44 Bratislava

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ZÁMERE

1. **Názov**
DIAĽNICA D1 V ÚSEKU JÁNOVCE - JABLONOV

2. **Účel**

Diaľnica D1 v posudzovanom úseku je súčasťou diaľničnej siete v Slovenskej republike. Účelom jej výstavby je riešenie tranzitnej a regionálnej dopravy - napojenie Slovenskej republiky na medzinárodnú dopravnú sieť a zlepšenie dopravnej situácie medzi mestami Poprad a Prešov (súčasnú prekročovanie povolenej hladiny hluku a exhalátov v meste Levoča a vo viacerých obciach posudzovaného úseku).

3. **Užívateľ**

Všeobecní dopravní užívatelia

4. **Umiestnenie (katastrálne územie)**

Diaľnica v riešenom úseku zasahuje do troch okresov Prešovského kraja - Poprad, Spišská Nová Ves a Levoča, prechádza cez katastrálne územia obcí Jánovce (Machalovce), Spišský Štvrtok, Dravce, Iľiašovce, Kurimany, Levoča, Spišský Hrhov, Doľany, Klčov, Nemešany, Spišské Podhradie, Jablonov.

5. **Termín začatia a ukončenia**

Začiatok výstavby: rok 2000.

Ukončenie výstavby: rok 2004.

6. **Stručný opis technického a technologického riešenia**

Diaľnica D1 v riešenom úseku je navrhovaná ako štvorpruhová smerovo rozdelená komunikácia kategórie D 26,5/ 120 (šírka komunikácie 26,5 m so stredovým deliacim pruhom šírky 4 m) so zníženou návrhovou rýchlosťou (100 km/hod). V úsekoch s nadmerným stúpaním (kde rýchlosť pomalých vozidiel klesne pod 50 km/h) sú navrhované prídavné pruhy pre pomalé vozidlá. Trasa diaľnice je v Technickej štúdii riešená v jednom základnom variante v celkovej dĺžke 21,472 km. V prvej časti trasy (km 6,2 - 13,8) bola technicky riešená modifikácia trasy (I. variant s významnou zmenou smerového vedenia v km 10,5 - 13,0 - posunom trasy diaľnice bližšie k mestu Levoča), ktorá by znamenala skrátenie úseku na 21,300 km. Zároveň boli technicky rozpracované modifikácie vedenia trasy medzi km 12,0 - 20,5 (variant II., vedený severne od základného variantu) z dôvodu ochrany prírodnej rezervácie Hájik a medzi km 12,0 - 15,0 (variant III.a a III.b, vedené južne od základného variantu) z dôvodov možného zlepšenia smerových pomerov. V rámci Správy o

hodnotení bol v súlade s rozsahom hodnotenia posudzovaný len základný variant spolu s nulovým variantom.

V rámci úseku D1 Jánovce - Jablonov sú navrhované tri mimoúrovňové diaľničné križovatky - Jánovce (km 0,000 - prepojenie diaľnice na cestu I/18 v smere na Poprad a Spišskú N.Ves a na cestu II/536 smerom na Kežmarok), Levoča (km 11,235 - prepojenie diaľnice s cestou II/533 Spišská N.Ves - Levoča) a Nemešany (km 19,780 - jednosmerné prepojenie na diaľnicu v smere Prešov - Poprad z cesty I/18 a výjazd z diaľnice v smere Poprad - Prešov). Navrhované je veľké obojstranné odpočívadlo pri Levoči (km 13,5) s jednostrannou kapacitou 70 osobných a 15 nákladných automobilov a rozsiahlou vybavenosťou. Vybavenosť diaľnice je navrhovaná na štandardnej úrovni (telekomunikačné zariadenia, hlásiče námrazy, sčítače dopravy, záchytné zvodidlá, dopravné značenie).

Výškové vedenie trasy diaľnice je prispôbené členitému reliéfu územia - v miestach prechodu diaľnice cez údolia, prípadne nad cestnými telesami sú navrhované mostné objekty (celkovo 15 veľkých mostných objektov), v miestach vyvýšení sú navrhované zárezy a zárubné múry (celková dĺžka 3,85 km), v miestach umiestnenia diaľnice nad úrovňou terénu mimo údolí sú navrhované násypy.

III. OPIS PRIEBEHU POSUDZOVANIA

1. Kedy a kto vypracoval Správu o hodnotení

Vypracovanie Správy o hodnotení sa vykonalo v zmysle § 14 a 15 Zákona NR SR č. 127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (ďalej len zákon) a v rozsahu prílohy č. 3 citovaného zákona.

Navrhovateľ zámeru (Riaditeľstvo diaľnic SR v Bratislave) predložil v júli 1993 Ministerstvu životného prostredia SR (ďalej len ministerstvo) „Východiskovú environmentálnu štúdiu“ úseku diaľnice D1 Hybe - Prešov so stanoviskami od dotknutých orgánov a obcí (§ 7 a 22 zákona).

Ministerstvo stanovilo v zmysle § 12, odsek 2 pre úsek diaľnice Jánovce - Jablonov dňa 11.1.1994 rozsah hodnotenia pre vypracovanie Správy o hodnotení. Časový harmonogram hodnotenia nebol stanovený.

V rozsahu hodnotenia bolo stanovené, aby Správa o hodnotení obsahovala dostupné údaje podľa prílohy č. 3 zákona s prihliadnutím na pripomienky zainteresovaných subjektov, zvlášť na stanoviská obcí Kurimany, Iľiašovce, Spišský Hrhov a ObÚ Spišská Nová Ves. Pre ďalšie podrobnejšie vyhodnotenie bol určený okrem nulového variantu aj červený variant s detailnejším posúdením:

- vplyvov v oblasti ŠPR Sivá Brada,
- vplyvov na vodné zdroje v celom úseku diaľnice,
- panoramatických pohľadov vo zvlášť významných lokalitách,
- dopadu hluku z diaľnice v intraviláne dotknutých obcí.

Samotná „Správa o hodnotení“ diaľnice D1 v úseku Jánovce - Jablonov bola vypracovaná v auguste 1996, na ministerstvo bola predložená 9.9. 1996. Spracovateľom správy je Pragoprojekt a.s. v Prahe. Na spracovaní sa podieľal kolektív 10 autorov, koordinátorom bola Ing. Michaela Vrdlovcová. Okrem pracovníkov spracovateľskej organizácie sa na vypracovaní správy podieľali aj externí pracovníci (v zozname riešiteľov sú uvedení 2 pracovníci Vlastivedného múzea zo Spišskej Novej Vsi).

Súbežne so Správou o hodnotení bola vypracovaná aj „Technická štúdia“. Jej spracovateľom a tím aj autorom technického riešenia predmetného úseku diaľnice je Dopravoprojekt a.s. v Bratislave, (zodpovedný projektant Ing. I.Kačo).

Pri vypracovaní Správy o hodnotení bol dodržaný stanovený rozsah hodnotenia s výnimkou detailnejšieho prieskumu vplyvov v oblasti Sivej Brady. Obsah správy v zmysle prílohy č. 3 bol dodržaný.

2. Kedy a kým bola posúdená správa o hodnotení a aké boli stanoviská

Posúdenie Správy o hodnotení sa vykonalo v zmysle § 16,17 a 18 zákona.

Navrhovateľ zámeru, Slovenská správa ciest v Bratislave (ďalej len SSC), predložil ministerstvu Správu o hodnotení riešeného úseku diaľnice D1 na ďalší proces posudzovania. Ministerstvo doručilo správu všetkým príslušným, dotknutým, povolujuúcim orgánom a dotknutým obciam.

Okresný úrad Poprad - odbor požiarnej ochrany (list č. PO-181/5-96 zo dňa 07.10.1996) - súhlasné stanovisko, bez pripomienok.

Okresný úrad Poprad - odbor štátneho hygienika (list č. 355-96 zo dňa 9.10.1996) - súhlasné stanovisko, bez pripomienok.

Obecný úrad Dravce (list zo dňa 09.10.1996) - požiadavka vybudovania chráničky potrubia prívodu plynu do obce, ktorá ide popod diaľnicu.

Okresný úrad Levoča - odbor požiarnej ochrany (list č. PO-51/96 zo dňa 14.10.1996) - súhlasné stanovisko, bez pripomienok.

Ministerstvo obrany SR - sekcia logistiky (list č. 3875 zo dňa 17.10.1996) - súhlasné stanovisko, bez pripomienok. Žiadajú, aby aj ďalšie stupne projektovej dokumentácie boli konzultované s vojenskou správou.

Ministerstvo pôdohospodárstva SR (list č. 8485/96-510 zo dňa 22.10.1996) - súhlasné stanovisko, žiada do záverečného stanoviska MŽP SR definovať opatrenia na elimináciu negatívneho vplyvu výstavby a prevádzky diaľnice na PPF.

Okresný úrad Levoča, odbor životného prostredia (list č. OPaZŽP-1280/1996-Ke zo dňa 22. 10. 1996) - stanovisko k správe z hľadiska rôznych odborov štátnej správy :
štátna vodná správa - pripomienky k využitiu vodného zdroja Spišský Hrhov pre potrebu odpočívadla Levoča, k čisteniu odpadových a splaškových vôd, dopinky ku kapitole o priamych vplyvoch,
štátna správa ochrany prírody a krajiny - vecné pripomienky k textu, konštatovanie nedostatočného prieskumu územia :

- potreba opatrní na zmiernenie vplyvu výstavby diaľnice na PR Hájik a na územie medzi Spišským Hrhovom a Klčovom
- odporúčanie transferu chránených rastlín z ohrozených lokalít, obmedzenie narušenia hodnotných biotopov v blízkosti trasy diaľnice
- potreba rešpektovania ustanovení Zákona NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody, odporúčanie vyjadrenia SAŽP

štátna správa ochrany ovzdušia - bez pripomienok,

štátna správa v odpadovom hospodárstve - bez pripomienok,

územný rozvoj a štátna stavebná správa - bez pripomienok, odporúčanie variantu D.

Obvodný banský úrad, Spišská Nová Ves (list č. 2248-700-Ks/Ma/96 zo dňa 23.10.1996) - v území predmetného úseku diaľnice sa nenachádzajú žiadne výhradné ložiská nerastov ... nemá námietky proti realizácii stavby.

Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica (list č.j. 124/1600/96 zo dňa 04. 11. 1996 súbor pripomienok k Správe o hodnotení:

- nie je zrejmé, či bola oslovená dotknutá verejnosť a aký je jej postoj k zámeru,
- využitie piesčitého štrku z lokality Lipovec - upozornenie na pásma hygienickej ochrany vodného zdroja a iné cenné územia v tejto oblasti,
- v okolí Levoče sa javí ako výhodnejší severný variant (ochrana archeologických lokalít, zmenšenie dĺžky mostného objektu),
- možnosť severnejšieho vedenia trasy v okolí Sivej Brady (eliminácia vplyvu na NPR Sivá Brada),
- opomenutie významných migračných koridorov cicavcov, najmä srnčej zvere (Bicír, Levočský potok, medzi Nemešanmi a Jablonovom),
- popis vegetácie a zoznamy chránených živočíchov a rastlín zaradiť priamo do textu, nie do prílohy,

- v Správe o hodnotení nie sú uvedené zdroje informácií, ani citácie literatúry, pretože údaje nie sú vlastnými poznatkami autorov, ale konkrétnymi informáciami odborných pracovísk ochrany prírody, resp. štátnej správy. Absenciu uvedenia zdrojov informácií považujeme za závažný nedostatok.

Ministerstvo zdravotníctva SR, Inšpektorát kúpeľov a žriedel (list č. 659/96 - IKŽ/Ba zo dňa 11. 11. 1996) - súhlasné stanovisko za predpokladu predloženia „Posudku vplyvu úseku diaľnice D1 Jánovce - Jablonov na zdroje minerálnej stolovej vody v Baldovciach“ Inšpektorátu kúpeľov a žriedel v Bratislave pred zahájením výstavby. Ak Posudok preukáže nepriaznivý vplyv výstavby diaľnice na zdroje minerálnych stolových vôd v Baldovciach, MZ SR IKŽ nebude súhlasiť s trasou predmetného diaľničného úseku v ochranných pásmach zdrojov minerálnych stolových vôd!. Ďalej uvádzajú:

- pripomienky k terminológii,
- zvýšenú pozornosť venovať riešeniu protihlukových úprav v blízkosti dotknutých sídel,
- riešiť zásobovanie obce Spišský Hrhov z nového zdroja pitnej vody,
- napojenie odpočívadla Levoča na vlastný zdroj, resp. verejný vodovod Levoča,
- návrh na rozšírenie monitorovania o produkty spaľovania náhrad za tetraetylovo.

Obec Jánovce (list č.j. 232-1/1996 zo dňa 18.11.1996) - súhlasné stanovisko k predloženému variantu vedenému severne.

Okresný úrad Levoča, odbor pozemkový, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva (list č. S 05/96 PM zo dňa 20.11.1996) - stanovisko, špecifikovanie vplyvov výstavby diaľnice na PPF a LPF:

- pripomienky k minimalizácii záberu PPF - ...umiestnenie diaľnice severnejším smerom k pásmu lesa, ponad obce Spišský Hrhov, Domaňovce, Klčov a Jablonov je z viacerých hľadísk neefektívne a ekonomicky nákladné...
- ... je vhodné, aby sa minimalizoval záber poľnohospodárskej pôdy, t. zn. zriaďovať menší počet depónií, zriadení stavenísk, dočasných skládok zeminy, pretože každá z takto využitých plôch si vyžaduje ešte aj príjazdovú cestu...
- využitie vrchnej ornice na zúrodnenie poľnohospodárskych pôd,
- trvalé a dočasné zmeny kvality poľn. pôdy, znečistenie - vplyv na PHO vodného zdroja Baldovce - potrebné vyhlásiť osobitnú sústavu hospodárenia (vylúčiť zimné posypy solením),
- vplyvy na melioračné zariadenia - je potrebné vykonávať dozor nad uloženými melioračnými zariadeniami a v prípade poškodenia uviesť tieto do pôvodného stavu,
- pri zábere LPF je potrebné osobitnú pozornosť venovať dielcom v rámci PR Hájik (217,218 a 218b - lesy osobitného určenia),
- rešpektovať migračné koridory živočíchov.

Okresný úrad Poprad - odbor pozemkový, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva (list č.j. 618/96 - Poľn. 96/66 zo dňa 21.11.1996) - vydanie súhlasného stanoviska. Je potrebná charakteristika PPF v dotknutom území okresu a :

- špecifikovanie vplyvov výstavby diaľnice na PPF a LPF: trvalý a dočasný záber PPF, zhutnenie pôdy, zhoršenie jej vlastností, kontaminácia pôdy
- konštatovanie potreby opatrení - minimalizácia záberov, budovanie prejazdov a komunikácií
- súhlas na použitie poľn. pôdy na nepoľnohospodárske účely a predpokladaný záber boli určené na základe Návrhu územného plánu VÚC Vysoké Tatry, Západné Tatry, Orava a Spišská Magura, v ktorého záväznej časti (vyhlásenej Nariadením vlády SR č. 270/1996) bola stanovená aj ochrana koridoru navrhovanej diaľnice,
- návrh riešenia okrem majetkového vysporiadania vlastníkov pozemkov dotknutých výstavbou diaľnice aj riešenie užívacích práv - pridelenie náhradných pozemkov).

Obecný úrad, Spišský Štvrtok (list č.j. 543/96 zo dňa 25.11.1996) - vyjadrenie občanov k výstavbe diaľnice - požiadavky:

- občania trvajú na odklone cesty zo Spišskej N.Vsi na diaľnicu mimo obec, doprojektovanie a realizácia súčasne s výstavbou diaľnice,

- žiadajú riešiť dostatočný severovýchodný odklon diaľnice od obce (nadmerný hluk, ďalšie nepriaznivé ekologické vplyvy, plánovaná bytová výstavba),
- požadujú zachovať neporušenosť vodných zdrojov v lokalite Močidlá a Čierňová Dolina, vybudovať dostatočnú ochranu pred znečistením,
- požadujú zachovať kaplnku pri diaľnici.

Okresný úrad Levoča - Odbor všeobecnej vnútornej správy, štátny okresný hygienik (list č. 3/96 - OH zo dňa 26.11.1996) - súhlasné stanovisko k Správe o hodnotení.

Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny, ZO 09 - Echo (list zo dňa 30. 11. 1996, Spišská Nová Ves) - stanovisko odborníkov - biológov s dobrými znalosťami územia - závažné výhrady k Správe o hodnotení:

- nedostatočné zhodnotenie ekologickej stability územia - prevzatie podkladov z MÚSES a RÚSES bez zhodnotenia a vlastného vkladu spracovateľov správy.

- zanedbanie viacerých bioticky významných lokalít regionálneho až nadregionálneho významu (napr. výskyt Pulsatilla slavica), nedostatočné posúdenie vplyvov výstavby na vzťahy v krajine na rôznych úrovniach.

Ďalej píšú ... "Navyše sme presvedčení, že zachovanie ekologickej stability, resp. obnova narušených vzťahov v krajine je pre ľudskú spoločnosť rovnako dôležitá, ako výstavba diaľnic v nej. Je potrebné v tomto smere nájsť rozumný kompromis a vyššie uvedené materiály, na ktorých nedostatky poukazujeme, nie sú podľa nás zárukou skutočne rovnovážneho kompromisu."...

Okresný úrad Poprad - odbor životného prostredia (list č.j. OŽP 838/96 - Hu zo dňa 12.12.1996) - súhlasné stanovisko,

- pripomienka k absencii prehľadných grafických príloh s vyznačením navrhovaných technických opatrení,

- zdroj pitnej vody pre obec Spišský Hrhov je nedostatočnej kapacity. Bez rozšírenia kapacity je nemožné uvažovať pre potrebu odpočívadla Levoča.

Odborný posudok na Správu o hodnotení diaľnice D1 v úseku Jánovce - Jablonov bol vypracovaný v zmysle zákona, § 19, odsek 4 a 5. Posudok vypracoval Ing. Jozef Krautschneider, firma EKOPED Žilina, na základe poverenia Odboru posudzovania vplyvov na životné prostredie Ministerstva životného prostredia SR.

Menovaný vypracoval posudok na základe materiálov predložených ministerstvom a navrhovateľom - samotnej správou o hodnotení s prílohami, technickej štúdie, zápisníc z verejných prerokovaní správy, stanovísk dotknutých orgánov a dotknutých obcí. Odbornými konzultáciami k vypracovaniu posudku prispeli RNDr. Peter Mederly a RNDr. Ľuboš Halada (firma Regioplán Nitra).

Odborný posudok detailne zhodnotil rozsah a obsah Správy o hodnotení a navrhol dopracovanie problémových okruhov v ďalšom stupni projektovej dokumentácie.

Celkové zhodnotenie stanovísk

Do 10.1.1997 bolo na ministerstvo doručených 17 stanovísk od dotknutých subjektov a 1 stanovisko bolo zaslané mimovládnu organizáciou SZOPK ZO 09 Echo zo Spišskej Novej Vsi.

Zaslaných 17 stanovísk je možné podľa vyjadrení k Správe o hodnotení rozdeliť do 5 obsahových skupín:

- súhlasné stanoviská, bez pripomienok - spolu 8 stanovísk,
- súhlasné stanoviská, s drobnými doplňujúcimi pripomienkami - spolu 4 stanoviská,
- súhlasné stanovisko s požiadavkami na upresnenie technického riešenia (Obecný úrad Spišský Štvrtok)
- súhlasné stanoviská, s rozsiahlejšími pripomienkami a požiadavkami na doplnenie správy - spolu 3 stanoviská (Okresný úrad Levoča, odbor životného prostredia, Slovenská agentúra životného prostredia Banská Bystrica, Ministerstvo zdravotníctva SR, Inšpektorát kúpeľov a zriedel),

- stanovisko s konštatovaním závažnejších nedostatkov v Správe o hodnotení (SZOPK ZO 09 Echo Sp.N.Ves).

. Oprávnené pripomienky k spracovaniu Správy o hodnotení boli zohľadnené pri návrhu opatrení uvedených v bode V/3 tohto Záverečného stanoviska.

3. Kedy a ako bola Správa o hodnotení prerokovaná s verejnosťou a aké sú závery prerokovania

Verejné prerokovania Správy o hodnotení sa uskutočnili v dotknutých obciach v zmysle § 17 zákona, a to v nasledovných termínoch:

- 1) Verejné prerokovanie správy v obci Spišský Štvrtok (spoločné pre obce Sp.Štvrtok a Jánovce) dňa 18.11.1996
- 2) Verejné prerokovanie správy v obci Dravce dňa 18.11.1996
- 3) Verejné prerokovanie správy v obci Levoča dňa 19.11.1996
- 4) Verejné prerokovanie správy v obci Iľiašovce dňa 19.11.1996
- 5) Verejné prerokovanie správy v obci Jablonov (spoločné pre obce Jablonov a Sp. Podhradie) dňa 20.11.1996
- 6) Verejné prerokovanie správy v obci Spišský Hrhov (spoločné pre obce Sp.Hrhov, Klčov a Nemešany) dňa 20.11.1996
- 7) Verejné prerokovanie správy v obci Kurimany dňa 21.11.1996
- 8) Verejné prerokovanie správy v obci Dolľany dňa 21.11.1996.

Z každého prerokovania bola spísaná zápisnica, v ktorej sú uvedené záznamy z priebehu rokovania, vznesené otázky zo strany prítomných a odpovede na tieto otázky zo strany navrhovateľa, projektanta a spracovateľa Správy o hodnotení.

Na verejných rokovaniach v jednotlivých dotknutých obciach boli vznesené nasledovné otázky a prednesené nasledovné vysvetlenia:

- *spôsob majetkoprávneho vysporiadania za zabraté pozemky, možnosti náhrady pôdy (Spišský Štvrtok, Dravce, Levoča, Iľiašovce, Jablonov, Spišský Hrhov, Kurimany, Dolľany)*

Odpoveď: Diaľnice sú hradené z verejných prostriedkov - ceny za pozemky, nehnuteľnosti a porasty sú stanovené platnými predpismi. Pozemky sa vykupujú ako stavebné pozemky za ceny platné pre príslušné obce. Vysporiadanie bude realizované po vydaní územného rozhodnutia a spracovaní geometrických plánov v rámci dokumentácie pre stavebné povolenie. Náhrada pôdy je možná za predpokladu jej dostatku v dotknutom území.

- *ochrana obyvateľov obcí proti negatívnym vplyvom - výstavba, hluk a emisie počas prevádzky (Iľiašovce, Kurimany, Dolľany).*

Odpoveď: Na základe výpočtov sa v celom úseku nepredpokladá prekročenie limitných hodnôt hluku a emisií. Negatívne vplyvy budú monitorované a v prípade preukázania zhoršených hlukových a emisných pomerov budú tieto odstránené technickými opatreniami. Obce budú proti emisiám a hluku chránené technickým riešením - vedením trasy v záreze, vhodnou výsadbou drevín, resp. protihlukovými opatreniami na mostoch a násypoch.

Počas výstavby bude dodávateľ stavby postupovať podľa stanovených opatrení na elimináciu nepriaznivých vplyvov, stavebná doprava bude smerovaná podľa možnosti mimo obcí.

- *dôvody vedenia trasy diaľnice cez lesný pôdny fond a chránené územia a ich ochrana (Levoča, Spišský Hrhov, Dolľany)*

Odpoveď: Vedenie trasy cez PR Hájik je limitované polohou obcí Klčov a Dolľany, je však okrajové. Je možné, že trasa diaľnice sa tomuto územiu vyhne. V prípade prechodu trasy cez lesný fond budú riešené náhrady vlastníkom podľa platných predpisov. Budú prijaté opatrenia na minimalizovanie negatívnych vplyvov na životné prostredie - miestne potoky budú premostené dostatočne dlhými mostami, zver bude navádzaná vysadenou zeleňou a oplatením.

- *spôsob a možnosť napojenia obcí na diaľnicu (Dravce, Iľiašovce, Kurimany)*

Odpoveď: Napojenie obcí je zabezpečené cez mimoúrovňové križovatky Jánovce, Levoča a Nemešany. Miestne cesty budú zachované, v miestach križovania s diaľnicou budú diaľnicu premostovať.

- *ochrana archeologických nálezísk (Levoča, Iľiašovce)*

Odpoveď: V prípade stavebných prác v blízkosti archeologických nálezísk, resp. pri objavení nových, budú tieto zdokumentované záchranným archeologickým prieskumom.

- *ochrana vodných zdrojov (Spišský Štvrtok, Jablonov, Spišský Hrhov)*

Odpoveď: Trasa diaľnice nezasahuje do PHO vodných zdrojov (Spišský Hrhov, Močidlá) ani neovplyvní VN Klčov. Odvedenie dažďových vôd je zabezpečené diaľničnou kanalizáciou a systémom sedimentačných a retenčných nádrží.

- *možnosť modifikácie trasy (Spišský Štvrtok, Spišský Hrhov)*

Odpovede:

- modifikácia severne od obce Nemešany (otázka v obci Kurimany) - toto riešenie by znamenala realizáciu vysokých mostov a hlbokých zárezov a zvýšený záber pôdy, čím by stúpli náklady na výstavbu,

- modifikácia severne od obce Spišský Štvrtok (obec Spišský Štvrtok) - nie je možná z dôvodu zosuvného územia,

- modifikácia trasy južne od obcí Spišský Hrhov, Klčov a Nemešany (obec Spišský Hrhov) by bola technicky nevýhodná a navyiac by bolo zasiahnuté chránené územie minerálnych vôd Baldovce a Sivá Brada.

- *možnosť získania pracovných príležitostí pre miestne obyvateľstvo (Iľiašovce, Doľany)*

Odpoveď: Počas výstavby bude dodávateľ stavby dopĺňať stavy pracovníkov z dotknutého regiónu, počas prevádzky budú pracovné príležitosti na SÚD Behárovce a v zariadeniach veľkej odpočívky Levoča.

- *možnosť koordinácie a financovania miestnych investícií (infraštruktúry) s výstavbou diaľnice (Dravce, Iľiašovce)*

Odpoveď: Vyvolané investície (prekládky vodovodov, plynovodov) budú financované z nákladov na výstavbu diaľnice. V ďalších stupňoch projektovej dokumentácie bude zabezpečená koordinácia s miestnymi investíciami.

- *napojenie diaľnice na cesty nižšej kategórie (Spišský Štvrtok)*

Odpoveď: SSC preverí možnosť realizácie južného obchvatu obce Spišský Štvrtok.

- *riešenie priechodov cez diaľnicu - miestne komunikácie, poľnohosp. cesty (Sp. Hrhov)*

Odpoveď: Miestne priechody cez diaľnicu boli riešené v technickej štúdii, resp. budú riešené v ďalšom stupni dokumentácie.

- *nesúhlas s modifikovanou trasou diaľnice v okolí Levoče (Levoča)*

Odpoveď: O definitívnej polohe trasy diaľnice rozhodne MŽP SR v spolupráci s MDPT SR v záverečnom stanovisku.

Žiadne iné závažnejšie otázky a pripomienky, ani negatívne stanoviská k budovaniu diaľnice katastrálnymi územiami dotknutých obcí neboli počas verejného prerokovania vznesené.

Celkovo možno na základe verejných prerokovaní správy o hodnotení diaľnice D1 v úseku Jánovce - Jablonov konštatovať, že občania dotknutých obcí nemajú vážnejšie výhrady k výstavbe diaľnice v prípade usporiadania majetkoprávných vzťahov, realizácie ochranných opatrení (hluk, emisie, ochrana prírody, archeologické lokality), zabezpečenia zodpovedajúceho napojenia obcí na diaľnicu a priechodu miestnych komunikácií cez diaľnicu. Výnimkou sú občania obce Spišský Štvrtok, ktorí opätovne požadujú posun trasy diaľnice severovýchodným smerom - táto ich požiadavka si však vzhľadom k prírodným podmienkam, vyžaduje podrobnejší geologický a ekologický prieskum.

4. Ostatné závažné stanoviská, pripomienky a odborné posudky, ktoré boli zaslané k správe o hodnotení

K Správe o hodnotení nedošli ďalšie závažné pripomienky.

IV. CELKOVÉ HODNOTENIE VPLYVOV NAVRHOVANEJ ČINNOSTI NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Diaľnica D1 v úseku Jánovce - Jablonov je situovaná v členitej krajine Hornádskej kotliny a úpätia Levočských vrchov. Z konfigurácie reliéfu a usporiadania obcí väčšinou v údoliach vyplýva aj navrhované technické riešenie trasy, so striedaním úsekov v zárezoch, násypoch a na mostných objektoch. S tým súvisia aj predpokladané vplyvy výstavby a prevádzky diaľnice na životné prostredie.

Vyhodnotenie trasy diaľnice z hľadiska jej vplyvov na životné prostredie a jeho zložky bolo úlohou Správy o hodnotení (Pragoprojekt Praha, 1996). V posudku vypracovanom na túto správu sa konštatuje jej neúplnosť z hľadiska zistenia týchto vplyvov a navrhovaných opatrení na ich elimináciu, resp. minimalizáciu. Preto v nasledovnom texte podávame prehľad predpokladaných vplyvov na základe detailného štúdia existujúcich podkladov - predovšetkým Technickej štúdie, Správy o hodnotení a jej doplnujúcich príloh, vyjadrení a stanovísk dotknutých orgánov a obcí a záverov z verejného prerokovania Správy o hodnotení. Vzhľadom na to, že nebolo možné všetky vplyvy špecifikovať potrebné ich upresniť v ďalšom stupni dokumentácie (vplyvy na vodné zdroje, poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, infraštruktúru), kde budú riešené v súlade s príslušnými právnymi predpismi a normami.

Environmentálne problémy navrhovanej stavby sa budú prejavovať počas výstavby aj počas prevádzky.

V úseku diaľnice D1 Jánovce - Jablonov predpokladáme tieto významnejšie vplyvy na jednotlivé zložky životného prostredia:

Pozitívne vplyvy:

Realizácia diaľnice D1 v riešenom úseku Jánovce - Jablonov so sebou prináša tieto významnejšie pozitívne vplyvy:

- napojenie Slovenskej republiky na medzinárodnú cestnú sieť (tento vplyv, samozrejme za predpokladu vybudovania celej trasy D1, presahuje štátne hranice SR),
- zlepšenie regionálnych dopravných väzieb v smere Poprad - Prešov s napojením na väčšie centrá (Kežmarok, Spišská Nová Ves),
- zlepšenie kvality životného prostredia v meste Levoča a obciach Jánovce, Machalovce, Spišský Štvrtok, Dravce, Spišský Hrhov, Klčov, Nemešany (súčasná a prognózovaná zvýšená hladina hluku a exhalátov z dopravy),
- zníženie nehodovosti v regionálnom merítku,
- zvýšenie atraktivity regiónu a potenciálu cestovného ruchu, s ohľadom na lepšie sprístupnenie medzinárodne významných centier Levoča a Spišský hrad,
- potenciál nových pracovných príležitostí v regióne.

Negatívne vplyvy na prírodné prostredie:

Abiotické zložky krajiny

- zosuvné územia - vplyv na stabilitu svahov (km 3,00-3,15, 14,60-14,70)
- zaústenie kanalizačného systému do vodných tokov cez sedimentačné, resp. retenčné nádrže - možnosť kontaminácie povrchových vodných tokov (km 0,70 - Čečenický potok, km 1,20 - občasný vodný tok, km 2,40 - Štvrtocký potok, km 4,05 - Skaický potok, km 6,00 - Iľašovský potok, km 7,50 - Kurimanský potok, km 8,65 - občasný vodný tok, km 9,75 - potok Bicír, km 10,55 - Levočský potok, km 11,80 - Šibenický potok, km 15,75 - potok Lodina, km 17,10 - Doliansky potok, km 17,80 - Klčovský potok, km 18,80 - Nemešovský potok, km 20,60 - občasný vodný tok)

- možná kontaminácia podzemných vôd - údolie Levočského potoka (km 10,50-10,60), PHO II. stupňa vodného zdroja Spišský Hrhov (km 13,50-14,00), údolie potoka Kapustnica (km 19,70-19,80), zdroj minerálnych vôd v km 20,5 - ochranné pásno II. stupňa v Baldovciach.

Biotické zložky krajiny (vrátane lokalít ochrany prírody a ÚSES)

- priame vplyvy na biocentrá a iné bioticky významné lokality (likvidácia a priame vplyvy počas výstavby) - lokalita Hliníky (km 9,90-10,10), lesné porasty Hradisko a Horanské (km 15,40-16,80), lokalita Bunča (km 17,15-17,30), PR Hájik (km 17,42-17,60), lokalita Hora (km 17,90-18,02), **slatinisko v ochrannom pásme NPR Sivá Brada** (km 21,60-21,70).

- nepriame vplyvy na bioticky významné lokality (vplyv počas prevádzky a nepriamy vplyv počas výstavby) - biocentrum Výhľadňa (km 7,60-8,80), biocentrum Pod Šibeníkom (km 12,50-12,70), biocentrum Sedliská (km 18,40-18,50), sev. časť NPR Sivá Brada (km 21,60-21,70)

- vplyvy na významné biokoridory (migračné trasy živočíchov) počas výstavby - koridory Čečenického potoka (km 0,68-0,72), Štvrtockého potoka (km 2,35-2,45), Skalického potoka (km 4,00-4,10), občasné potoky (km 4,70 a 4,95), koridory Ilašovského potoka (km 5,95-6,10) a jeho prítoku (km 6,38-6,42), migračná trasa zveri (km 8,60-8,70), koridory potoka Bicir (km 9,70-9,80), Levočského potoka (km 10,50-10,60), Šibenického potoka (km 11,75-11,85), potoka Lodina (km 15,70-15,80), Dolianskeho potoka (km 17,10-17,15), Klčovského potoka (km 17,75-17,85), Nemešanského potoka (km 18,78-18,82), potoka Kapustnica (km 19,75-19,80), občasný vodný tok (km 20,60-20,64)

Negatívne vplyvy na sociálno-ekonomické prostredie:

Obyvateľstvo a osídlenie

- priame vplyvy na kvalitu a pohodu života obyvateľov dotknutých obcí (priame vplyvy počas výstavby, predpokladané negatívne ovplyvnenie počas prevádzky) - SV okraj obce Spišský Štvrток (km 2,55-2,90), S okraj obce Kurimany (km 8,10-8,40), S okraj obce Spišský Hrhov (km 15,60-15,90), S okraj obce Klčov (km 17,75-17,85),

- nepriame vplyvy na kvalitu a pohodu života obyvateľov dotknutých obcí (možné negatívne ovplyvnenie počas prevádzky hlukom) - S časť obce Spišský Štvrток (km 2,4-3,0), obec Kurimany (km 7,50-8,50), ŠM Stará Levoča (km 11,00-11,30), S časť obce Spišský Hrhov (km 15,5-16,0), J okraj obce Doľany (km 17,00-17,40), S časť obce Klčov (km 17,70-18,20), S okraj obce Nemešany (km 19,00-19,30),

Výrobné aktivity človeka

- priame vplyvy na poľnohospodárstvo - trvalý záber PPF, strata produkcie - z dôvodu nedostatočne rozpracovaných podkladov nie je možné špecifikovať,

- priame vplyvy na lesné hospodárstvo - trvalý záber LPF, strata produkcie - lesné porasty Hradisko (dielce 116,117, km 15,40-15,70) a Horanské (dielce 118-121, km 15,80-16,60)

- nepriame vplyvy na vodné hospodárstvo (nebezpečenstvo kontaminácie vodných zdrojov) - **PHO II. stupňa vodného zdroja Spišský Hrhov (km 13,50-14,00, veľké odpočívadlo Levoča), a v Baldovciach.**

Nevýrobné aktivity a infraštruktúra

- priame vplyvy na evidované archeologické lokality - Ku Čenčiciam (km 0,80-1,00), Vangart I. (km 1,10), Vangart II. (km 1,30-1,40), Nad Širokými lúkami (km 4,10-4,30), Pod Prostredným vrchom (km 6,20-6,40), Pod Rahbergom (km 6,40-6,50), Rotunda (km 7,40-7,70), Pod Hradiskom I. (km 15,00-15,60), Pri Brusníku (km 16,90-17,15), Pod Hájikom (km 17,60-17,75), Pod Horou (km 17,90-18,02).

- vplyvy na infraštruktúru - v súčasnom stupni rozpracovanosti nie je možné špecifikovať.

Z hľadiska vplyvov činnosti presahujúcich štátne hranice SR možno konštatovať, že vybudovanie diaľnice D1 v celom úseku bude mať pozitívny vplyv z hľadiska medzinárodnej dopravy.

V. ZÁVERY

1. Záverečné stanovisko k činnosti

Napriek tomu, že „Správa o hodnotení“ pre riešený úsek diaľnice D1 Jánovce - Jablonov nie je spracovaná vyčerpávajúco, bolo možné na základe štúdia doteraz vyhotovenej dokumentácie, vyjadrení a stanovísk dotknutých orgánov a obcí a priebehu verejného prerokovania Správy o hodnotení získať relatívne komplexný obraz o pravdepodobných vplyvoch všetkých do úvahy prichádzajúcich variantov činnosti na životné prostredie a možnostiach ich eliminácie.

Realizácia tohto úseku diaľnice vzhľadom k pomerne zložitým prírodným podmienkam a charakteru osídlenia so sebou prináša množstvo negatívnych vplyvov, avšak väčšina z nich je technicky eliminovateľná bez väčších problémov.

Napriek týmto neurčitostiam je možné súhlasiť s realizáciou základného variantu trasy diaľnice D1 v úseku Jánovce - Jablonov s tým, že tieto neurčitosti je potrebné doriešiť v ďalšom stupni projektovej dokumentácie. Odôvodnenie je uvedené v ďalších bodoch stanoviska.

2. Odporúčaný variant

Trasa diaľnice bola v Technickej štúdii (Dopravoprojekt Bratislava 1996) riešená v jednom základnom variante v celkovej dĺžke 21,472 km. V prvej časti trasy (km 6,2 - 13,8) bola technicky riešená modifikácia trasy (I. variant s významnou zmenou smerového vedenia v km 10,5 - 13,0, znamenajúcom posun trasy diaľnice bližšie k mestu Levoča), ktorá by znamenala skrátenie úseku na 21,300 km.

V rámci Správy o hodnotení bol v súlade s rozsahom hodnotenia posudzovaný základný variant spolu s nulovým variantom. Odporúčaný variant bol určený na základe štúdia doteraz spracovanej dokumentácie porovnaním technicky rozpracovaných variantov.

Na základe porovnania technickej náročnosti, vplyvov na sociálno-ekonomické a prírodné prostredie je odporúčaný ako najvýhodnejší variant výstavby diaľnice D1 v úseku Jánovce - Jablonov základný variant s tým, že v ďalšej etape je potrebné prehodnotiť a upresniť trasu v km 10,0 - 13,0 a 14,5-18,5 vo vzťahu k minimalizácii nepriaznivých vplyvov na prírodné a sociálno-ekonomické prostredie a technicko-ekonomickú realizovateľnosť a zohľadniť riešenia uvedené v Technickej štúdii.

Konkrétne podmienky realizácie trasy diaľnice D1 v úseku Jánovce - Jablonov sú uvedené v bode V/3. záverečného stanoviska.

3. Odporúčané podmienky pre etapu prípravy a realizácie činnosti

Na základe spracovanej dokumentácie, jej environmentálneho hodnotenia, pripomienok a stanovísk dotknutých orgánov, mimovládnych organizácií a obcí, ako aj na základe odporúčaní posudku na Správu o hodnotení navrhujeme nasledovné podmienky pre fázu prípravy a realizácie stavby diaľnice D1 v úseku Jánovce - Jablonov:

Opatrenia vo fáze ďalšieho stupňa projektovej prípravy (DUR)

1. Vypracovať environmentálno-technické lokálne prehodnotenie vedenia trasy diaľnice v km 10,0 - 13,0 a 14,5-18,5, s detailnou analýzou prírodných a sociálno-ekonomických podmienok (najmä biotický a inžiniersko-geologický prieskum), so stanovením vplyvov trasovania diaľnice na životné prostredie a ich možnej eliminácie vo vzťahu k technicko-ekonomickej náročnosti. Na základe podrobného polohopisného a výškopisného zamerania upresniť smerové vedenie trasy diaľnice v tomto úseku.

Odporúčame vyzvať na spoluprácu aj miestnych znalcov z radov biológov, ktorí sa k navrhovanému technickému riešeniu vyjadrili veľmi kriticky (najmä SZOPK ZO 09 Echo Spišská Nová Ves).

2. V rámci DUR vypracovať „Posúdenie vplyvu úseku diaľnice Jánovce - Jablonov v km 15,80-21,50 na zdroje minerálnej stolovej vody v Baldovciach“ za účelom upresnenia predpokladaných vplyvov výstavby a prevádzky diaľnice v tomto úseku na kvalitu zdrojov minerálnej vody v tejto lokalite. Do posudku zahrnúť aj zhodnotenie doterajšieho vývoja a monitorovanie súčasného stavu kvality týchto zdrojov.

Posudok vplyvu úseku diaľnice D1 Jánovce - Jablonov na zdroje minerálnej stolovej vody v Baldovciach“ a predložiť MZ SR Inšpektorátu kúpeľov a žriedel v Bratislave pred zahájením výstavby .

3. Vykonať podrobný inžiniersko-geologický prieskum v miestach zosuvných území (km 3,00-3,15, 14,60-14,70) za účelom zistenia geotechnických vlastností územia, stanoviť podmienky pre sanačné opatrenia.

4. Technicky podrobne navrhnuť v rámci ďalšej projektovej dokumentácie navrhované sedimentačné nádrže, retenčné nádrže a norné steny pri zaústeniach kanalizačného systému diaľnice do recipientov, posúdiť potrebu rozsiahleho záberu pôdy, vhodnosť ich umiestnenia aj z biotického hľadiska, zároveň posúdiť možnosť vytvorenia zasakovacích priestorov, resp. biologických čističiek odpadových vôd z diaľničnej kanalizácie v týchto lokalitách (km 0,70 - Čečenický potok, km 1,20 - občasný vodný tok, km 2,40 - Štvrtocký potok, km 4,05 - Skalický potok, km 6,00 - Iľiašovský potok, km 7,50 - Kurimanský potok, km 8,65 - občasný vodný tok, km 9,75 - potok Bicír, km 10,55 - Levočský potok, km 11,80 - Šibenický potok, km 15,75 - potok Lodina, km 17,10 - Doliansky potok, km 17,80 - Klčovský potok, km 18,80 - Nemešovský potok, km 20,60 - občasný vodný tok).

5. Realizovať hydrogeologické prieskumy na vybraných úsekoch trasy - údolie Levočského potoka (km 10,50-10,60), PHO II.stupňa vodného zdroja Spišský Hrhov (km 13,50-14,00), údolie potoka Kapustnica (km 19,70-19,80), slatinisko a NPR Sivá Brada (km 21,50-22,00) za účelom zistenia režimu a smerov prúdenia podzemných vôd, ako aj kvalitatívne zhodnotenie súčasného stavu. Navrhnuť účinné technické opatrenia na zabránenie prípadných nepriaznivých vplyvov výstavby a prevádzky diaľnice na tieto územia.

6. V rámci dokumentácie pre územné rozhodnutie zvýšenú pozornosť venovať elaborátu záberov pôdy s vyhodnotením kvality, bilancie a využitia skrývkového materiálu, inventarizácii bioty v priamo dotknutom území.

7. Spracovať inventarizáciu flóry a fauny v bioticky významných lokalitách priamo dotknutých výstavbou diaľnice - lokalita Hliníky (km 9,90-10,10), lesné porasty Hradisko a Horanské (km 15,40-16,80), lokalita Bunča (km 17,15-17,30), PR Hájik (km 17,42-17,60), lokalita Hora (km 17,90-18,02) a stanoviť podmienky pre výstavbu z hľadiska ochrany bioty v týchto lokalitách.

8. Stanoviť podmienky pre výstavbu mostných objektov z hľadiska minimalizácie vplyvov na ekosystémy vodných tokov - koridory Čečenického potoka (km 0,68-0,72), Štvrtockého potoka (km 2,35-2,45), Skalického potoka (km 4,00-4,10), občasné potoky (km 4,70 a 4,95), koridory Iľiašovského potoka (km 5,95-6,10) a jeho prítoku (km 6,38-6,42), migračná trasa zveri (km 8,60-8,70), koridory potoka Bicír (km 9,70-9,80), Levočského potoka (km 10,50-10,60), Šibenického potoka (km 11,75-11,85), potoka Lodina (km 15,70-15,80), Dolianskeho potoka (km 17,10-17,15), Klčovského potoka (km 17,75-17,85), Nemešovského potoka (km 18,78-18,82), potoka Kapustnica (km 19,75-19,80), občasný vodný tok (km 20,60-20,64). Upresniť rozmery a svetlosti mostov, nespíňajúcich podmienky bezproblémovej migrácie bioty (najmä mosty nad potokmi Kapustnica, občasnými vodnými tokmi v km 4,70, 4,95, 20,60).

9. Prehodnotiť parametre navrhovaných mostných objektov na diaľnici a priechodov pod diaľnicou z hľadiska migrácie obojživelníkov, v prípade potreby navrhnuť ich úpravy.

10. Prehodnotiť potrebu úpravy toku Kapustnica, minimalizovať ju na čo najmenšiu možnú dĺžku.

11. Riešiť ochranu bioticky významných území už počas výstavby a následne počas prevádzky diaľnice - lokality uvedené v bodoch 5, 6 a ďalšie lokality s možnosťou nepriameho vplyvu - biocentrum Výchľadňa (km 7,60-8,80), biocentrum Pod Šibenikom (km 12,50-12,70), biocentrum Sedliská (km 18,40-18,50), sev. časť NPR Sivá Brada (km 21,60-21,70).

12. Osobitnú pozornosť venovať stanoveniu podmienok pre technické práce pozmeňujúce vodný režim (odvodnenia, kanalizácia, sanácia zosuvných území) pre tie bioticky významné územia, ktoré sú viazané na špecifický vodný režim (mokrade, ekosystémy vodných tokov) a stanoviť osobitné podmienky pre fázu výstavby.

13. Posúdiť účinnosť protihlukových opatrení v rámci navrhovaného technického riešenia v zmysle Vyhlášky MZ SR č. 14/1977 na kritických miestach trasovania diaľnice v blízkosti obcí - SV okraj obce Spišský Štvrtok (km 2,55-2,90), S okraj obce Kurimany (km 8,10-8,40), S okraj obce Spišský Hrhov (km 15,60-15,90), S okraj obce Klčov (km 17,75-17,85). V prípade potreby navrhnúť zosilnené technické opatrenia vhodne zapadajúce do prostredia.

14. Posúdiť technické riešenie diaľnice v miestach s najväčším vplyvom na scenériu krajiny (najmä rozsiahle násypy a mostné objekty) vrátane vizualizácie týchto úsekov trasy, vypracovať varianty riešenia.

15. V miestach evidovaných archeologických lokalít priamo ovplyvnených výstavbou diaľnice zabezpečiť realizáciu záchranných archeologických prieskumov a určiť podmienky pre etapu výstavby. Jedná sa o lokality Ku Čenčiciam (km 0,80-1,00), Vangart I. (km 1,10), Vangart II. (km 1,30-1,40), Nad Širokými lúkami (km 4,10-4,30), Pod Prostredným vrchom (km 6,20-6,40), Pod Rahbergom (km 6,40-6,50), Rotunda (km 7,40-7,70), Pod Hradiskom I. (km 15,00-15,60), Pri Brusníku (km 16,90-17,15), Pod Hájikom (km 17,60-17,75), Pod Horou (km 17,90-18,02).

16. Riešiť stret výstavby diaľnice s infraštruktúrou a vyvolané technické opatrenia (najmä prekládky inžinierskych sietí).

17. Pre etapu výstavby diaľnice spracovať a orgánmi štátnej správy pre životné prostredie potvrdiť „environmentálny plán výstavby“, ktorý by mal zahŕňať návrh zásad výstavby vo vzťahu k životnému prostrediu a návrh kontroly ich dodržiavania v rámci harmonogramu výstavby.

Vypracovať organizačné opatrenia (environmentálny plán riadenia), ktorý bude v prípade potreby riešiť

- zanášanie vodných tokov a plôch stavebným materiálom a materiálom zo zemných prác,
- únik ropných látok a iných znečisťujúcich a nebezpečných látok a pod. s negatívnymi účinkami na ichtyofaunu.

Pre účely predchádzania prevádzkovým rizikám spracovať environmentálny plán riadenia, ktorý bude obsahovať zoznam možných havárií a nehôd (rizík) a ich predpokladané vplyvy na životné prostredie a obyvateľstvo. Súčasne uvest' návrh preventívnych opatrení, plán ochranných opatrení počas havárií a nehôd a návrh postupu sanácie následných škôd.

18. Zahájiť realizáciu monitoringu (poprojektovej analýzy) podľa bodov stanovených v časti V.5. tohto Záverečného stanoviska.

Územnoplánovacie opatrenia

19. Spracovať územnoplánovacia dokumentácia dotknutých obcí v zmysle platných predpisov so zohľadnením trasovania diaľnice. Navrhnúť vhodné funkčné členenie územia a rozvoj aktivít v jednotlivých obciach na základe polohy diaľnice, využiť fakt budúcej prevádzky diaľnice ako rozvojový impulz dotknutých obcí.

20. Odporúčame, aby sa pod gesciou Ministerstva kultúry SR spracovala v zmysle platných predpisov územnoplánovacia dokumentácia ochranného pásma NKP Spišský hrad.

Technické opatrenia

21. Minimalizovať vplyvy výstavby na vodné toky a ich znečistenie, ako aj na kontamináciu pôdy a podzemnej vody realizovaním príslušných opatrení - spevniť plochy zariadení stavenísk, čistenie odpadových vôd zo staveniska, zachytávanie splachov (zemné nádrže).

22. Bioticky významné územia chrániť aj ich oplotením a výrazným označením, vylúčiť v ich okolí budovanie stavebných dvorov, skládok materiálu, prístupových ciest a pod.

23. V miestach priechodov biokoridorov a migračných trás živočíšstva popod diaľnicu (väčšinou mostné objekty) realizovať v prípade potreby vegetačné a drobné technické úpravy za účelom navádzania živočíšstva do priechodov.

24. Na ochranu pred vstupom zveri do priestoru diaľnice a jej navedenie k podchodom vybudovať v miestach možných migračných prechodov pozdĺž telesa diaľnice obojstranné oplotenie v stanovených úsekoch trasy.

25. Počas výstavby dodržiavať Nariadenie Vlády SR č. 606/1992 o nakladaní s odpadmi a následných ustanovení.

26. Zriadiť prístupové komunikácie k poľnohospodárskym a lesným pozemkom tak, aby nebolo nepriaznivo ovplyvnené hospodárenie na PPF a LPF.

27. Vegetačné úpravy svahov diaľnice realizovať v čo možno najkratšom čase, použiť viacradovú výsadbu s dominanciou domácich druhov drevín spĺňajúcich protihlkovú a protixhalačnú funkciu.

28. Stavebné dvory lokalizovať na miestach menej hodnotných z poľnohospodárskeho produkčného hľadiska, avšak mimo bioticky významných území, najlepšie po konzultáciách s odborníkmi v oblasti ochrany pôdneho fondu, bioty a ochrany prírody.

Kompenzačné opatrenia

29. V rámci ďalšieho stupňa projektovej dokumentácie bližšie vyhodnotiť vplyvy na poľnohospodársku a lesohospodársku výrobu (zábery pôdy, odvody, strata produkcie) a navrhnúť účinné kompenzačné opatrenia v zmysle platných právnych predpisov

30. Za demoláciu obytných a hospodárskych objektov poskytnúť náhradu v zmysle platných predpisov.

31. Za likvidovanú stromovú a krovinnú vegetáciu rastúcu mimo lesa zrealizovať náhradnú výsadbu na základe bioprojektov.

32. Na dočasne zabratých pozemkoch uskutočniť po ukončení výstavby biologickú rekultiváciu a vrátiť ich pôvodnému účelu.

33. Kompenzáciu trvalého záberu poľnohospodárskeho pôdneho fondu realizovať aj formou skrývky kultúrnej vrstvy pôdy a jej využitím na zúrodnenie menej produkčných poľnohospodárskych pôd v okolí.

34. Cesty používané na účely výstavby po jej ukončení uviesť do pôvodného stavu, v prípade potreby previesť rekonštrukčné práce.

Iné opatrenia (organizačné opatrenia počas výstavby)

35. Počas celej etapy výstavby diaľnice sa riadiť v zmysle spracovaného „environmentálneho plánu výstavby“, ktorý by mal zahŕňať návrh zásad výstavby vo vzťahu k životnému prostrediu, ako aj návrh

kontroly ich dodržiavania. Súčasťou plánu by mal byť aj návrh preventívnych opatrení, plán ochranných opatrení počas havárií a nehôd a návrh postupu sanácie následných škôd.

36. Počas celej etapy výstavby realizovať monitorovací program za účelom zistenia negatívnych vplyvov výstavby diaľnice na minerálne vody v dotknutom území.

37. V prípade preukázania nepriaznivých vplyvov prostredníctvom monitoringu operatívne riešiť ich elimináciu vhodnými technickými a organizačnými opatreniami.

38. Výstavbu organizovať tak, aby nedošlo k zbytočnému záberu pôdy, dodržiavať a kontrolovať dodržiavanie hygienických noriem a bezpečnostných opatrení. . Riešiť úsporne rozmiestnenie objektov na stavenisku, aby bol čo najmenší záber pôdy.

39. Výstavbu organizovať aj na základe podmienok stanovených z hľadiska ochrany bioticky významných lokalít (vrátane obmedzenia odvodňovacích prác a podmienok pre sanáciu zosuvných území), minimalizovať rozsah prác v okolí týchto území a podľa možnosti ich koncentrovať mimo hlavného vegetačného obdobia a v mimohniezdnom období.

40. Mimostaveniskovú dopravu viesť tak, aby nedochádzalo k nadmernej záťaži hlukom a exhaláciami v okolitých obciach, pravidelne čistiť a udržiavať komunikácie.

41. Stavebnú činnosť organizovať tak, aby nedochádzalo k nadmernému hlukovému a imisnému zaťažaniu obyvateľov priľahlých častí dotknutých obcí.

42. V prípade archeologických a paleontologických nálezov počas stavebných prác informovať príslušný odborný ústav (Archeologický ústav SAV Nitra).

43. Zachovať kaplnku pri diaľnici v k.ú Spišský Štvrtok, v prípade nevyhnutnosti požadujeme jej premiestnenie.

44. Minimalizovať záber poľnohospodárskej pôdy, to zn. zriaďovať menší počet depónií, zariadení stavenísk, dočasných skládok zeminy.

45. V ochranných pásmach podzemných vôd odporúčame orgánu ochrany vôd vyhlásiť osobitnú sústavu hospodárenia (vylúčiť zimné posypy solením) .

46. Vykonávať dozor nad uloženými melioračnými zariadeniami a v prípade poškodenia uviesť tieto do pôvodného stavu.

47. Venovať zvýšenú pozornosť opatreniam na zmiernenie vplyvu výstavby diaľnice na PR Hájik a na územie medzi Spišským Hrhovom a Klčovom . Pri zábere LPF je potrebné osobitnú pozornosť venovať dielcom v rámci PR Hájik (217,218 a 218b - lesy osobitného určenia).

48. Odporúčanie transferu chránených rastlín z ohrozených lokalít, obmedzenie narušenia hodnotných biotopov v blízkosti trasy diaľnice.

49. Preveriť kapacitu zdroja pitnej vody pre obec Spišský Hrhov v súvislosti s potrebnou kapacitou vody pre odpočívadlo Levoča.

50. V zmysle vyhlášky MZ SR č. 14/1977, ktorá stanovuje limity hluku a požiadavky ich dodržania, zabezpečiť výstavbu protihlukových stien na elimináciu nepriaznivého účinku hluku pre okrajové štvrte intravilánov dotknutých obcí.

51. Vybudovanie spevnených plôch pod parkoviskami automobilov a stavebných mechanizmov s odizolovaním od podlažia a odvodnenie týchto plôch s prečistením cez lapače olejov a sedimentačné nádrže.

52. Plochy stavebných dvorov a depónii stavebných materiálov umiestniť na spevnených plochách mimo blízkosti vodných zdrojov a po ukončení stavebnej činnosti zabezpečiť odsun nespotrebovaného materiálu a terén upraviť.

53. Odvodnenie telesa diaľnice v celej dĺžke kanalizáciou. V oblasti tokov odkanalizovať diaľnicu s odvedením splachových vôd do záchytiek, prípadne sedimentačných nádrží s následným čistením tak, aby sa zamedzilo odtoku nebezpečných látok.

54. V predstihu riešiť problematiku ukladania výkopovej zeminy.

55. Vhodnou organizáciou práce počas výstavby minimalizovať prejazdy ťažkých mechanizmov zastavaným územím, a tak eliminovať negatívne účinky hluku a vibrácií.

56. Zabezpečiť, aby sa nenarušili hodnotné biotopy v blízkosti dotknutého územia výstavby technologickou nedisciplinovanosťou počas výstavby diaľnice.

57. Sledovať technický stav mechanizmov na vylúčenie kontaminácie prostredia ropnými látkami, obmedziť ich pohyb na najnižšiu možnú mieru cez vodné toky.

58. Zvýšenú prašnosť počas stavebných prác treba eliminovať alebo zmierniť kropením staveniska. V daždivom počasí treba zamedziť znečisťovaniu komunikácií ich čistením.

59. Odporúča sa, aby sa pre násypy na diaľnicu v prvom rade použil materiál z otvorených lomov, zemníkov a štrkovísk (aj opustených), vrátane materiálov na haldách. Iba v nevyhnutných prípadoch počítať s otváraním nových lokalít na dobývanie.

60. Odporúča sa zachovať, resp. vytvoriť náhradné biokoridory za zlikvidované výstavbou.

61. V prípade preukázania monitoringom nadlimitné hodnoty hluku počas prevádzky z diaľnice, je potrebné dobudovať v daných úsekoch protihlukové steny.

62. Zohľadniť ďalšie opatrenia uvedené v Správe o hodnotení pre posudzovanú úsek vrátane zhodnotenia písomných stanovísk.

4. Odôvodnenie záverečného stanoviska vrátane zhodnotenia písomných stanovísk podľa § 18 zákona .

Záverečné stanovisko bolo vypracované na základe výsledkov Správy o hodnotení a dokumentácie k nej, stanovísk orgánov, povoľujúceho a príslušného orgánu, výsledkov z verejných prerokovaní, došlých stanovísk od občanov a mimovládnych organizácií a posudku.

Ministerstvo dôsledne zohľadňovalo každú pripomienku a stanoviská od dotknutých subjektov, občianskych združení a iniciatív a občanov. Všetky výhrady, či už podané písomne, alebo ústne, ministerstvo prerokovalo s navrhovateľom, spracovateľom správy o hodnotení, s niektorými spracovateľmi čiastkových úsekov Správy o hodnotení a posudkárom .. Opodstatnené pripomienky sú premietnuté do výberu variantu a do návrhu opatrení (V/3). Návrh Záverečného stanoviska ministerstvo vypracovalo v súčinnosti v zmysle §20 zákona s Ministerstvom dopravy, pôšt a telekomunikácií SR.

Odporúčaný variant hodnoteného zámeru (výstavby a prevádzky diaľnice D1 v úseku Jánovce - Jablonov) je uvedený v bode V.2. - ako **najvýhodnejší variant výstavby je odporúčaný základný variant v zmysle Správy o hodnotení** (a podrobnejších modifikácií podľa Technickej štúdie). Ďalšie podmienky projektovej prípravy a výstavby diaľnice sú uvedené v bode V/3.

Záverečné stanovisko bolo vypracované na základe všetkých dostupných podkladov k zámeru, ktorými boli:

- technická štúdia diaľnice D1 Jánovce - Jablonov,
- Správa o hodnotení vplyvov na životné prostredie,

- písomné stanoviská dotknutých orgánov, mimovládnych organizácií a obcí (v zmysle § 18 zákona),
- záznamy z verejných prerokovaní Správy o hodnotení v dotknutých obciach,
- posudok na Správu o hodnotení.

Výber základného variantu určeného v rozsahu hodnotenia s podmienkou prehodnotenia a prípadnej modifikácie trasy v km 14,5 - 18,5 bol podmienený nasledovnými skutočnosťami:

- z dostupných podkladov je zrejmá nevýhodnosť ostatných variantov študovaných v Technickej štúdii (varianty II, IIIa a IIIb - bližšie v časti V.2. stanoviska), a to jednak z environmentálneho, ale aj technického hľadiska - **z tohto dôvodu bol vybraný základný variant**
- základný variant posúdený v Správe o hodnotení má niekoľko problematických úsekov z hľadiska vplyvu na životné prostredie, najmä biotu. **Z tohto dôvodu je potrebné detailnejšie preštudovanie trasy diaľnice v km 10,0 - 13,0 a 14,5-18,5 s podrobným rozpracovaním opatrení na zmiernenie vplyvov výstavby a prevádzky diaľnice na životné prostredie v tomto úseku (vrátane lokálneho posunu trasy diaľnice).** Vplyvy v ostatných úsekoch je možné eliminovať účinnými technickými opatreniami a dodržaním podmienok z hľadiska ochrany jednotlivých zložiek životného prostredia (bližšie vid' časť V/3. stanoviska).

Líniová stavba charakteru diaľnice so sebou objektívne prináša nezvratné zásahy a negatívne vplyvy na prírodné prostredie, najmä na biotu. Za predpokladu zohľadnenia všetkých navrhovaných opatrení a podmienok uvedených v bode V/3 posudku, ako aj dôslednou poprojektovou analýzou (bod V.5), je možné minimalizovať prevažnú časť očakávaných aj reálne existujúcich negatívnych vplyvov výstavby a prevádzky diaľnice D1 v posudzovanom úseku Jánovce - Jablonov na životné prostredie a jeho zložky, a tým zabezpečiť prevahu jej pozitívnych vplyvov v regionálnom aj medzinárodnom merítku.

5. Požadovaný rozsah poprojektovej analýzy

Poprojektová analýza zahŕňa sledovanie vybraných parametrov životného prostredia na vybraných lokalitách v určenom časovom slede a jeho pravidelné vyhodnocovanie za účelom stanovenia potreby opatrení na minimalizáciu, resp. elimináciu reálne existujúcich a predpokladaných vplyvov výstavby a prevádzky diaľnice D1 v riešenom úseku.

Základnou podmienkou úspešného realizovania poprojektovej analýzy je správne zostavený program monitorovania - výber kľúčových zložiek a parametrov životného prostredia a výber vhodných lokalít na sledovanie týchto parametrov. Tieto skutočnosti je potrebné v prípade úseku diaľnice Jánovce - Jablonov upresniť v rámci ďalšej etapy projektovej analýzy (vid' bod V.3 stanoviska, opatrenia vo fáze projektovej prípravy). Preto je teraz možné určiť len predbežný (orientačný) rozsah poprojektovej analýzy a lokality sledovania a monitorovania vybraných parametrov.

Predmet monitorovania v riešenom úseku diaľnice by mal byť zameraný najmä na:

Vplyv výstavby a prevádzky diaľnice na substrát, reliéf a geodynamické javy

- sledovanie vplyvu výstavby v exponovaných miestach trasy (zosuvné územia, úseky trasy s výraznými zárezmi a násypmi, miesta s extrémnym reliéfom)
- vyhodnocovanie zmien počas výstavby a prevádzky, pohybov, potrebných opatrení

Predbežný návrh lokalít na monitorovanie:

- zosuvné územie v km 3,00-3,15
- zosuvné územie v km 14,60-14,70
- exponované úseky trasy (extrémne násypy, zárezy)
- monitorovanie účinnosti sanačných opatrení v úsekoch, kde trasa diaľnice prechádza zosuvným územím.

Monitorovanie vplyvu výstavby a prevádzky diaľnice na režim povrchových a podzemných vôd

- sledovanie režimu vybraných povrchových tokov (recipientov budúcej diaľničnej kanalizácie) a podzemných vôd vo vybraných lokalitách, vyhodnocovanie kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien

Predbežný návrh lokalít na monitorovanie:

- km 0,70 - Čenčický potok
- km 4,10 - Skalický potok
- km 9,75 - potok Bícir
- km 11,80 - Šibenický potok
- km 15,75 - potok Lodina

Monitorovanie vplyvu výstavby a prevádzky diaľnice na kvalitu (možná kontaminácia) zložiek prostredia - ovzdušie, voda, pôda, biota

- monitorovanie odpadových vôd v blízkosti zariadení staveniska, riešenie potrebných opatrení počas havárií a nebezpečenstva znečistenia vodných tokov

Predbežný návrh lokalít na monitorovanie:

okolie zariadení staveniska (upresniť v ďalšej etape)

- monitorovanie fyzikálnochemických vlastností vôd stekajúcich z povrchu diaľnice a vôd v sedimentačných nádržiach, sledovanie kvality recipientov (ukazovatele v zmysle STN)

- monitorovanie kvality podzemných vôd v blízkosti telesa diaľnice a vo významných územiach (PHO vodných zdrojov, minerálne vody)

Predbežný návrh lokalít na monitorovanie:

údolie Levočského potoka (km 10,50-10,60)

PHO II.stupňa vodného zdroja Spišský Hrhov (km 13,50-14,00)

údolie potoka Kapustnica (km 19,70-19,80)

slatinisko a NPR Sivá Brada (km 21,60-21,70).

- monitorovanie množstva exhalátov a kvality ovzdušia počas výstavby aj prevádzky diaľnice na vybraných lokalitách, stanovenie stupňa znečistenia ovzdušia, množstva a charakteru exhalátov

- monitorovanie chemickej záťaže pôd v blízkosti trasy diaľnice, stanovenie znečistenia pôd vplyvom prevádzky diaľnice

- monitorovanie kumulácie škodlivín (Pb, Zn) v asimilačných orgánoch rastlín a lesných drevín

- v projekte zvážiť potrebu monitorovania produktov spaľovania náhrad za tetraetylolovo.

Predbežný návrh lokalít na monitorovanie:

- okolie hlavného zariadenia staveniska

- vybrané úseky trasy diaľnice (upresniť v ďalšej etape)

Monitorovanie vplyvu výstavby a prevádzky diaľnice na vlastnosti a správanie biotických zložiek prostredia

- podrobná inventarizácia bioty na vybraných významných lokalitách, pravidelný monitoring stavu a vývoja týchto lokalít

- sledovanie a vyhodnocovanie vplyvu výstavby a následne prevádzky na vybrané ekosystémy, stanovenie potrebných opatrení na elimináciu vplyvov

Predbežný návrh lokalít na monitorovanie:

- potok Bícir (km 9,80)

- lokalita Hliníky (km 9,90-10,10)

- lesný porast Hradisko a Horanské (km 15,40-16,80)

- lokalita Bunča (km 17,15-17,30)

- PR Hájik (km 17,42-17,60)

- lokalita Hora (km 17,90-18,02)

- slatinisko v ochrannom pásme NPR Sivá Brada (km 21,60-21,70).

Monitorovanie vplyvu výstavby a prevádzky diaľnice na obyvateľstvo

- meranie hluku a imisnej situácie vo vybraných lokalitách dotknutých obcí pred výstavbou, počas výstavby a následne aj počas prevádzky diaľnice

- pravidelné vyhodnocovanie meraných parametrov (hluk v dennej a nočnej dobe, CO, NOx, CxHy, prachové častice)

- v prípade potreby realizácia opatrení na elimináciu negatívnych vplyvov výstavby, resp. prevádzky diaľnice.

Predbežný návrh lokalít na monitorovanie:

- SV okraj obce Spišský Štvrtok (km 2,55-2,90)
- S okraj obce Kurimany (km 8,10-8,40)
- S okraj obce Spišský Hrhov (km 15,60-15,90)
- S okraj obce Klčov (km 17,75-17,85).

Veľmi dôležitou súčasťou poprojektovej analýzy je aj kontrolná a testovacia činnosť (spadajúca do kompetencie orgánov štátnej správy pre životné prostredie, resp. určeným odborníkom). Kontrolná činnosť bude spočívať v pravidelnej kontrole dodržiavania podmienok monitoringu, vedecké testovanie (auditing) spočíva vo vyhodnocovaní úspešnosti predpovedí vplyvov a ich porovnaní so skutočnými vplyvmi výstavby a prevádzky diaľnice na vybrané zložky životného prostredia. Náležitosti tohto procesu budú stanovené v podmienkach pri rozhodnutí o povolení činnosti.

Projekt návrhu Monitoringu predložiť pred vydaním stavebného povolenia na Ministerstvo životného prostredia SR.

VI. POTVRDENIE SPRÁVNOSTI ÚDAJOV

1. Meno spracovateľov Záverečného stanoviska

Ministerstvo životného prostredia SR

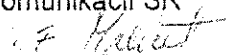
Ing. Milan Luciak

Odbor posudzovania vplyvov na životné prostredie
a medziodvetvových vzťahov

Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR

Odbor cestného hospodárstva

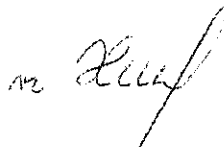

2. Potvrdenie správnosti údajov

Ministerstvo životného prostredia SR

Ing. Alexander Daňo

riaditeľ Odboru posudzovania vplyvov na životné prostredie
a medziodvetvových vzťahov

3. Dátum vydania záverečného stanoviska

7.3.1997